

Hästar ger hopp

Lotta Corell på Ersta flickhem. Bild: Johan Almlad

[nggallery id=10]

Sexuellt utnyttjade flickor övar gränser och tillit

En egen häst att sköta, en häst att lära sig att bli människa av. Att relatera till. Det är där vi börjar, säger Lotta Corell på Ersta flickhem.

Text: Helena Bjerkelius | Bild: Johan Almlad | Från [SocialPolitik nr 1/2013](#) | [Prenumerera](#)

Två hästar står blickstill under en vintermatt sol i de snöbeklädda hagarna på Valåkers gård. I ridhuset motionerar ett par tonårsflickor två islandshästar. Flickorna ser vana ut där de skrittar och töltar runt. Det omgivande sörmländska

landskapet bäddar in behandlingshemmet i stillhet. Fast innanför en av de gult skimrande ingångarna till Ersta flickhem, några mil söder om Södertälje, sitter en flicka i en soffa och längtar efter höghus, människor och att vara i stan.

För det är frågan. Att bli vid det gamla eller våga och orka förändring. På den tröskeln står flickorna på Ersta flickhem och väger fram och tillbaka. Behandlingen och pedagogiken siktar mot att få det att tippa över, så att viljan till förändring blir större än att stanna i det invanda som många av flickorna har lärt sig: att ha kontakt med pedofiler och den uppskattning och bekräftelse det kan ge.

Flickorna som är 13–19 år har en gemensam bakgrundsfaktor, de har blivit utsatta för sexuella övergrepp av någon i familjen, släkten eller annan närstående som de står i beroendeställning till.

Men det behöver inte vara känt när flickan kommer till behandlingshemmet. Hon kan ha exponerat sig sexuellt, visat olika symptom som kanske fått en socialsekreterare att reagera och ana att det ligger något bakom. I många fall görs placeringen i samverkan mellan socialtjänsten och psykiatrin efter att psykiatrin misslyckats med att hjälpa flickan.

– Flickor som blivit utsatta för så grova sexuella övergrepp när de var små, som våra flickor, blir förstörda i sitt känsloliv. De är som en häst eller en hund som har ett sto eller en hundmamma som förskjuter dem, som inte lär dem hur man är med andra. Det här är tjejer som har blivit övergivna och inte fått lära sig hur man ska vara människa, säger verksamhetschef **Lotta Corell**.

Hon har varit ansvarig för Ersta flickhem i tre och ett halvt år och tycker nu att hon kan stå fullt ut för verksamheten.

Vad behöver de här flickorna?

– Att vi förmedlar att vi tror på att en förändring är möjlig och att vi ger dem hopp om förändring. Vi gör det genom att vara de människor vi är. Att vara genuina medmänniskor och inte gömma oss bakom en professionell attityd utan möta dem

och tycka om dem på ett bra sätt, på riktigt, och se varje flickas förmåga, svarar Lotta Corell och framhåller att flickan själv måste bestämma sig för att vara med i förändringsarbetet.

Flickorna kommer från hela landet och från skilda sociala miljöer. Vissa är där frivilligt, andra tvångsvårdas enligt LVU (Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga).

Innan de kommer till behandlingshemmet har de ofta gjort långa resor. De kan ha bott i familjehem, tvångsvårdats inom psykiatri eller på paragraf 12-hem. Men deras överlevnadskamp upphör inte för att de kommer till Ersta flickhem – med utsikter att få en egen sköthäst och personal som står rustad med anknytnings- och systemteori för att hjälpa dem att reglera sina känslor, utveckla empati och lära sig solidaritet på vägen mot att bli en människa bland andra människor.

Flickorna slits mellan att vilja vara på behandlingshemmet och att inte vilja vara där. Suget att fortsätta sitt sexuellt självdestruktiva liv finns där medan den nya miljön kan te sig starkt skrämmande.

– Den där ambivalensen jobbar vi med, vi pratar om den. Det flickorna får här är ett professionellt föräldraskap från oss. Vi är de föräldrar de inte hade, men vi är inte deras föräldrar, för de har sina föräldrar, säger Lotta Corell med stark betoning på deras.

Flickorna vet allt om att finnas till för andras behov; att blotta sig, sälja sig själv eller någon annan, och vara självförstörande. Men de är inte vana vid att människor i deras omgivning står kvar när de blir elaka, skriker, agerar ut i aggressivitet. Just det som en av flickorna sa i ett utvärderingssamtal efter sin tid på Ersta flickhem.

Lotta Corell berättar om flickan vars sköthäst bet mot henne. Det hände även när hon gick in i boxen tillsammans med en medarbetare. Var det någonting hos flickan som hästen kände av? Flickan och personalen pratade i stunden om det som skedde. Medarbetaren hjälpte flickan att förhålla sig

annorlunda och efter ett tag kunde hon och hästen vara på ett annat sätt mot varandra. Senare kom flickan och frågade hur man vet att man är vän med en häst. Medarbetaren förstod då att hon hade tagit ett kliv, något hade hänt med hennes sätt att relatera.

Att relatera är just vad flickorna behöver lära sig. Att förhålla sig till andra människor och öva hur man gör i mänsklig samvaro. Med sjutton personer i personalen har flickorna olika individer att träna på och upptäcka att vissa har de svårt för, andra kanske blir mer omhändertagande, menar Lotta Corell. Hon beskriver det som att relationen till hästen kan bli ett förstadium till relationer till andra människor. Till skillnad från människor som kan vara opålitliga och förställa sig svarar hästen direkt och ofarligt på det flickan gör.

Flickan tränar i en dialog med hästen och kan ge omvårdnad utan att själv bli använd. Närheten till hästen kan bli en lockelse hos flickan att börja jobba med sig själv. Med utgångspunkt i den relationen pratar flickan och personalen om det som händer mellan henne och hästen, med tanken att det så småningom ska kunna överföras till mänskliga relationer.

– Vi har också avsatta specifika terapeutiska situationer, som i ridhuset när hästen är lös och flickan tillsammans med behandlaren jobbar med olika övningar. Hästen är väldigt svarande på det. Vi pratar om vad flickan behöver träna, vad hon kan tänka på. Det kan ju vara rätt smärtsamt att bli avvisad av en häst, då kan vi prata om att det också brukar vara så i livet och vad man kan göra då, säger Lotta Corell.

Traumatiserade barn och barn utan trygg anknytning till sin förälder, har ofta stora svårigheter med tillit till andra människor. De har också dålig tillgång till sin egen livshistoria och de känner inte av när de kan berätta. Deras beskrivningar och berättelser kan framstå som oklara och osammanhängande. Ibland kan de ha svårt att berätta i kronologisk ordning och kan därför verka otillförlitliga. Men

för barn i den här situationen är det normalt, påpekar Lotta Corell.

Skolan och att komma igång med den är en annan viktig del i placeringen på Ersta flickhem. Här finns 13-åringar som aldrig gått i skolan. Orsaken kan vara att familjen levt ett vagabonderande liv och flyttat runt från plats till plats för att undkomma sociala myndigheter. Andra flickor har klarat skolarbetet rätt bra fram till den dag då de börjar känna och allting rasar.

I strukturen på Ersta flickhem ingår att alla flickor ska gå i behandlingshemmets egen skola på förmiddagarna. Eftersom det ser så olika ut för dem behöver var och en sitt eget upplägg. Målet är att de så snabbt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar ska börja gå i en vanlig skola.

En annan hörnsten på Ersta flickhem är att involvera flickans familj och släkt. Det är en självklarhet därför att relationerna behöver förändras. Det kan handla om att tydliggöra att flickan inte längre ska ta ansvar för sin mamma och hennes mående. Eller om att försöka hitta en person i nätverket som kan vara ett stöd för flickan i framtiden.

Behandlingshemmet bjuder in familjen, har samtal, gör hembesök. Många av flickorna har mammor som själva varit utsatta för sexuella övergrepp. En strävan i familjearbetet är att försöka få mammorna och andra i nätverket att känna att de också kan få ut någonting av att flickan är på Ersta flickhem. På så sätt försöker man stävja känslor av ilska och svartsjuka som kan uppkomma om det går bra för flickan.

I vissa familjer behövs mer individuella kontakter. En mamma med stora egna behov var arg och agerade mot behandlingshemmet. Mamman bjöds in och fick komma och prata om sig själv. Att mamman hade en egen kontakt gjorde det enklare för dottern att vara kvar på behandlingshemmet.

Flera gånger återkommer Lotta Corell till att flickornas mående alltid är nummer ett på Ersta flickhem. Hos andra

aktörer och samarbetsparter kan de vuxnas rätt gå före barnperspektivet, anser hon. Det kan vara socialsekreterare som ser till mammans rättigheter trots att hon inte förmått skydda dottern från sexuella övergrepp som begåtts inom familjen.

Samarbetet med andra aktörer ser Lotta Corell som helt avgörande. I en familj hade mamman undanbett sig all kontakt med behandlingshemmet, men ilsknade så småningom till när det började gå framåt för flickan. Mamman satte igång processer och skulle anmäla behandlingshemmet till Socialstyrelsen. Flickan skrek ut sin förtvivlan: hur skulle hon kunna vara på Ersta flickhem när mamman hatade stället. Socialtjänsten tog mammans perspektiv och behandlingen avbröts. Ett par månader senare var flickan tvångsomhändertagen på ett paragraf 12-hem. – Det måste finnas en vilja från alla parter att göra något extra för de här barnen för att de ska kunna gå vidare, säger Lotta Corell.

Hon tillägger att Ersta flickhem kan arbeta med alla flickor bara samarbetet med uppdragsgivaren fungerar.

– Det är vår skyldighet att lära oss vad barn faktiskt behöver och förmår. Lära oss att kraftiga symptom ofta betyder en kraftig utsatthet och våga tro på barnet och fråga.

Barnet kanske behöver skyddas från närstående för att våga berätta och få stöd i att ändra riktning på sitt liv.

Det har dock hänt att de haft flickor där placeringen avbrutits för att flickan varit för illa där och de inte kommit vidare i behandlingsarbetet.

Förutom löpande utvärderingar under placeringstiden, där flickan deltar, har Ersta flickhem också "samforskningsamtal" vid olika tidpunkter efter avslutad placering.

Efter Ersta flickhem har en del flickor gått vidare till praktik, andra studerar eller har åkt utomlands. En del har fått bättre insatser än vad behandlingshemmet kunde erbjuda då placeringen pågick. Några har blivit lämnade utan att få den uppföljning från socialtjänsten som de hade behövt.

– En insats under ett till tre år hos oss är inte hela lösningen på flickans liv. Insatser från socialtjänsten efter utflytt är nödvändiga. Det har hänt att flickor som är 18 år och äldre direkt får klara sig själva. Det är som tur är inte speciellt vanligt. Men samarbetet runt flickan är avgörande för hur det ska gå för henne, säger Lotta Corell.

Ersta flickhem arbetar med en problematik som ingen vill veta av, helt enkelt för att man inte vill veta hur illa det kan vara, menar Lotta Corell. Hon tycker att det finns en extrem okunskap om sexuella övergrepp och att man värjer sig mot barnens faktiska behov.

– Det handlar om avsky och skam, det är "smutsigt" och något vi inte vill och inte har lärt oss att se. Och det gäller alla – professionella inte minst, säger hon skarpt.

– Sen finns det en smittoeffekt, att vi som jobbar med den här otäcka problematiken blir en del av det smutsiga. Jag önskar att man kunde öka medvetenheten eftersom det är så pass många barn som blivit utsatta och inte kan bo hemma – där de är oskyddade.

Egentligen är hon inte för institutionsinsatser – om det kan fungera med stöd att bo kvar hemma, men det får inte slå över till att inga barn placeras.

– Det är många barn som blir utsatta för grova kränkningar som små av sina nära, för att de nära själva har stora problem i sina liv.

Det är också vanligt att de placerade flickorna har hotbilder mot sig. Hot från förövare kan vara riktade mot flickorna eller mot syskon om flickorna berättar vad de varit utsatta för.

Lotta Corell är väldigt tydlig med att de anmäler alla misstankar om övergrepp både till socialtjänsten och till polisen. Från behandlingshemmets sida försöker de alltid få med sig flickan innan de anmäler.

En del i skyddet av flickorna är rutiner för besök som alltid måste vara bestämda i förväg. Uppfattas minsta signal om en

övergrippssituation får den personen inte komma till behandlingshemmet.

Att flickan efter en anmälan måste leva med rädslan och tanken att förövaren kan finnas kvar den dagen hon kommer tillbaka till hemmiljön är Lotta Corell djupt medveten om. Men hon menar att flickan måste bestämma sig för vilket liv hon vill ha.

– Anmälan görs ju inte från en dag till en annan utan det här är ett långvarigt arbete. Det är inga småsaker – rädslan är planterad under så många år hos flickan och är något vi får jobba otroligt mycket med. Det är en fruktansvärd rädsla hos flickorna.

Kan man bryta det sociala arvet?

– Ja, det tror jag. När vi hjälper flickorna genom de ytterst plågsamma rättsprocesserna från anmälan genom alla förhör och att överhuvudtaget orka fortsätta. Att stödja flickorna genom allt detta är att tillvarata deras rättigheter. Det blir så patetiskt annars att flickan ska jobba med sig själv, gå i skolan och försöka ta tag i sitt liv. Så finns förövaren ändå kvar därute ostörd av polis och åklagare.

helena.bjerkelius at hotmail.com

johan at mixmedia.se

Länk: [Ersta Flickhem](#)

Denna artikel finner du i [Socialpolitik 1-2013](#)– Andra artiklar ur samma nummer:

» Kvinnofrid för kvinnor med funktionsnedsättning? Projektet Dubbelt utsatt får ingen fortsättning. Vem ska lyssna nu? Vem tar ansvar?

» Qjouren för kvinnor i missbruk som utsatts för våld kan drivas vidare – ännu ett år.

» Fattiga barn finns även i Sverige, men

bilden av hunger och trasiga skor skymmer sikten.

[Beställ en prenumeration »](#)